

**CHET TILINI O'QITISH METODIKASI VA ZAMONAVIY
TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI**

Choriyeva Shodiyona Bayramali qizi

*O'zbekiston Davlat jahon tillari universitetining xorijiy til va adabiyoti
fakulteti 2-bosqich talabasi*

ANOTATSIYA *Siz ushbu maqolani o'qish davomida hozirgi kunda chet tilini o'qitishning ahamiyati, o'qitish usullari, zamonaviy texnologiyalarning chet tilini o'rgatishdagi o'rni va o'rgatish jarayonidagi asosiy muammolar hamda ularga yechimlar haqida to'liq ma'lumotga ega bo'lasiz. Ushbu mavzuda turli mulohazali g'oyalarni bilib olasiz.*

Kalit so'zlar *lingvistik, kommunikativ kompetensiya, grammatika, lug'aviy, Integrativ yondashuv, globalizatsiya, Intelektual rivojlanish, Kommunikatsiya. Audiolingval usul,*

Chet tilini o'qitish bugungi globalizatsiya davrida juda muhim o'rin tutadi. Tilni o'rganish nafaqat lingvistik qobiliyatlarni rivojlantiradi, balki boshqa madaniyatlarni tushunishga ham imkon yaratadi. Ushbu maqola chet tilini o'qitishning asosiy metodik yondashuvlari, ularning ahamiyati va zamonaviy texnologiyalarning qo'llanilishi haqida batafsil ma'lumot beradi. Chet tilini o'qitishning asosiy maqsadi o'quvchilarga og'zaki va yozma shaklda muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirishdir. Bunda lisoniy kompetensiya (grammatik va lug'aviy bilimlar) va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish muhimdir. Kommunikatsiya qobiliyatini rivojlantirish: Chet tilini o'rganish, talabaga yangi tilda o'z fikrini ifoda etish, boshqa madaniyatlar bilan muloqot qilish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, xalqaro aloqalar va ishbilarmonlik uchun muhim. Chet tilini o'qitishda asosiy maqsad albatta yangi tilni boshqa o'rganuvchilarga yetkazib bera olish. Quyidagilar o'rgatishning asosiy maqsadlar hisoblanadi.

1. Kommunikatsiya qobiliyatini rivojlantirish: Chet tilini o'rganish, talabaga yangi tilda o'z fikrini ifoda etish, boshqa madaniyatlar bilan muloqot qilish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, xalqaro aloqalar va ishbilarmonlik uchun muhim.

2. Madaniyatni tushunish: Chet tilini o'rganish orqali nafaqat tilni, balki o'sha tilga xos madaniyatni ham o'rganish mumkin. Bu esa boshqalar bilan yanada chuqurroq muloqot qilishni ta'minlaydi.

3. Intelektual rivojlanish: Chet tili o'rganish miya faoliyatini faollashtiradi, xotira va diqqatni yaxshilaydi. Bu, o'z navbatida, umumiy bilim va intellektual rivojlanish uchun foydali bo'ladi.

4. Kasbiy imkoniyatlarni kengaytirish: Chet tilini bilish ko'plab kasblarda yuqori baholanishi mumkin. Bu talabaga global ish bozorida raqobatbardosh bo'lish imkonini beradi.

5. O'quvchilarni global dunyoga tayyorlash: Chet tilini o'rgatish o'quvchilarni global dunyo bilan bog'lashga, yangi imkoniyatlarni kashf etishga yordam beradi.

6. O'z-o'zini anglash va rivojlanish: Chet tilini o'rganish orqali shaxs o'zini yanada yaxshi tushunadi, boshqa nuqtai nazarlarni qadrlaydi va o'zini yangi sharoitlarga moslashtiradi.

Grammatika va tarjima usuli

Ushbu usulda asosiy e'tibor grammatik qoidalar va so'z boyligini o'rganishga qaratiladi. Tarjima orqali tilni tushunish va qo'llash o'rgatiladi.

To'g'ridan-to'g'ri usul (Direct Method) O'qitish jarayonida ona tilidan foydalanilmaydi, balki bevosita ma'nolarni o'rgatish maqsad qilinadi. Darslar asosan suhbatlar va ko'rgazmali vositalarga tayanadi.

Kommunikativ usul Zamonaviy metodlar ichida eng samarali usullardan biri hisoblanadi. Ushbu usulning maqsadi o'quvchilarning chet tilida erkin muloqot qila olish qobiliyatini rivojlantirishdir.

Audiolingval usul Bu usul tilni talaffuz va eshitish orqali o'rganishga asoslangan bo'lib, audio yozuvlardan keng foydalaniladi.

Integrativ yondashuv Zamonaviy o'qitish jarayonida bir necha usul va texnologiyalarni birlashtirish orqali tilni o'rgatish usuli.

1. Motivatsiya yetishmasligi: O'quvchilarning chet tili o'rganishga bo'lgan qiziqish va motivatsiyasi past bo'lishi mumkin. Agar ular tildan foydalanishning amaliy foydasini ko'rmasa, bu o'rganishni qiyinlashtiradi.

2. Tilni amaliyotda qo'llash imkoniyatlarining cheklanganligi: Chet tili o'qitilsa ham, o'quvchilarning kundalik hayotida o'rgangan tilni qo'llash imkoniyatlari cheklangan bo'lishi mumkin. Bu tilni tez o'zlashtirishga to'sqinlik qiladi.

3. Tilning murakkabligi: Ba'zi chet tillari grammatikasi yoki fonetikasi o'quvchilarga qiyinchilik tug'dirishi mumkin. Ayniqsa, o'zbek tiliga nisbatan farq qiladigan tillar, o'rganishga ko'proq vaqt va kuch talab qiladi.

4. Resurslar va materiallar yetishmasligi: O'qituvchilar uchun sifatli o'quv materiallari yoki zamonaviy texnologiyalarning etishmasligi, o'qitish jarayonini qiyinlashtiradi. Shu bilan birga, kam ta'minlangan joylarda chet tili o'qituvchilari ham tanqis bo'lishi mumkin.

5. Maqsadlar va uslublarning noaniqligi: Har bir o'quvchi uchun individual yondashuv kerak bo'ladi. Agar o'qituvchi barcha o'quvchilarni bir xil uslubda o'qitsa, ba'zilarining o'rganish jarayoni sustlashishi mumkin.

6. Xatolarni tuzatishga qarshi qarashlar: Ba'zi o'quvchilar xatolarni qo'rqib, tilni to'g'ri ishlatishga harakat qilishadi, bu esa ularning rivojlanishini to'xtatishi mumkin. O'qituvchining xatolarni to'g'ri tuzatish va ularni rivojlantirishga yo'naltirishi zarur.

7. Tez o'zgaruvchan talablarga moslashish: Til o'qitish metodlari va uslublari tez o'zgarib turadi. O'qituvchilar yangi texnologiyalar va o'quv metodlarini doimiy ravishda o'rganishlari zarur, bu esa vaqt va resurslarni talab qiladi.

Chet tilini o'qitishdagi muammolarni hal qilish uchun quyidagi yechimlarni ko'rib chiqish mumkin:

1. Motivatsiyani oshirish: O'quvchilarga tilning amaliy foydalarini ko'rsatish: Yangi tilda muloqot qilish, sayohat qilish, xalqaro ish imkoniyatlariga ega bo'lish

kabi imtiyozlarni ta'minlash. O'quvchilarning qiziqishlarini hisobga olib, o'qitishni qiziqarli va interaktiv qilish. Masalan, o'yinlar, film va musiqalarni tilni o'rganish jarayoniga qo'shish.

2. Amaliyot imkoniyatlarini yaratish: Onlayn tarmoqlarda tilni amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini yaratish. O'quvchilarni chet elliklar bilan muloqot qilishga undash, tilni kunlik hayotda ishlatish uchun internet resurslaridan foydalanish. O'quvchilarga, hatto o'qish jarayonida, kichik suhbatlar yoki darslar orqali o'zaro muloqot qilish imkoniyatlarini yaratish.

3. Murakkablikni yengillashtirish: Murakkab grammatikani bosqichma-bosqich o'rgatish va sodda, tushunarli misollar bilan izohlash. O'quvchilarga o'rganganlarini tez-tez qayta ko'rib chiqish va mustahkamlash imkoniyatlarini yaratish.

4. Resurslar va materiallarni yaxshilash: Zamonaviy va interaktiv o'quv materiallaridan foydalanish. Audio, video va internet resurslarini o'quvchilarning ehtiyojiga qarab moslashtirish. Darsliklar va materiallarni yangilash, yangi texnologiyalarni integratsiya qilish.

5. Individual yondashuv: Har bir o'quvchining o'rganish tezligini va uslubini hisobga olib, individual dars rejalari tuzish. O'quvchilarga o'z o'rganish usullarini aniqlash va o'qituvchi yordamida o'ziga mos yondashuvlarni tanlash.

6. Xatolarni to'g'ri tuzatish: Xatolarni sabr bilan va pozitiv yondashuv bilan tuzatish. O'quvchilarga xatolarni o'rganishning tabiiy jarayoni sifatida ko'rsatish. Xatolarni tuzatishda qiziqarli va konstruktiv usullarni qo'llash, masalan, guruh ishlari orqali o'rganish.

7. Yangiliklarga moslashish: O'qituvchilarni muntazam ravishda malaka oshirish kurslari va seminarlar orqali yangiliklar va metodikalarga moslashishga o'rgatish. Yangi texnologiyalarni darsda qo'llashni o'rgatish va o'quvchilarga interaktiv vositalardan foydalanish imkoniyatini yaratish.

Bugungi kunda chet tilini o'qitishda onlayn platformalar, mobil ilovalar va interaktiv texnologiyalardan foydalanish muhim rol o'ynamoqda. Masalan, Duolingo, Quizlet va LingQ kabi dasturlar til o'rganishni qiziqarli va samarali qiladi. O'qituvchi

o'quvchilarga tilni o'rganishga motivatsiya beruvchi va yo'naltiruvchi bo'lishi kerak. O'quvchilar esa faol ishtirok etib, amaliy mashqlar orqali bilimlarini mustahkamlashlari lozim. Chet tilini o'qitish metodikasi doimiy rivojlanishda bo'lib, turli usul va vositalarni birlashtirishni talab qiladi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida o'qitish jarayonini qiziqarli va samarali qilish mumkin. Har bir o'quvchining ehtiyojiga mos yondashuv tanlash muhim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Brown, H. Douglas. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. Pearson Education, 2014.
2. Richards, Jack C., and Rodgers, Theodore S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 2001.
3. Harmer, Jeremy. The Practice of English Language Teaching. Pearson Longman, 2007.
4. Larsen-Freeman, Diane. Techniques and Principles in Language Teaching. Oxford University Press, 2011.
5. Ur, Penny. A Course in Language Teaching: Practice and Theory. Cambridge University Press, 1996